

Reprezentarea tendințelor artei contemporane naționale și internaționale în muzeele românești - probleme de estetică și expunere

sesiune de comunicări, 17 septembrie 2005

Cătălin GHEORGHE

critic de artă și teoretician

Muzeele în contextul artistic contemporan național și internațional

Abstract:

Arta contemporană este diferit interpretată în practica muzeală și în discursul teoriei artei postmoderne. Cu toate acestea, muzeele occidentale au înțeles necesitatea aplicării unor tactici și strategii de atragere a publicului, combinând design-ul expunerii cu ocuparea plăcută a timpului liber. Muzeele din România încearcă să se acomodeze la discursul și practica internațională, pentru a putea avea același succes de public. Recuperarea retrospectivă prin cercetare ar trebui astfel dublată de o analiză prospectivă prin crearea condițiilor unei receptări care să nu se lase incomodate de canoane.

Contemporary art is differently interpreted in the museum practice and in the postmodern art theory. Spite this situation, the Western museums understood the necessity to apply tactics and strategies to attract the audience, combining the displaying design with the pleasant spending of leisure. Romanian museums try to adapt to the international discourse and practice, for the same success in audience attending. The retrospective recovering by research should be doubled by a prospective analysis which would create the conditions for a reception untroubled by canons.

Arta contemporană este un fenomen care se manifestă sub forma mai multor medii care solicită expunerea în diferite tipuri de spații: de la obiectele și instalațiile expuse în spații închise neconvenționale până la expunerea în spațiile deschise publice: performance-uri, intervenții, lucrări *in situ*.

Discursul instituțional muzeal propune, într-o ordine istorică și culturală, promovarea departamentelor de artă contemporană, considerând contemporană producția artistică a artiștilor care au activat după cea de-a doua jumătate a secolului trecut și a celor care mai trăiesc în timpurile noastre.

Teoria artei postmoderne, însă, consideră contemporană arta care exprimă experiențele tematice și stilistice de după producțiile avangardei istorice. În unele cazuri se vorbește chiar și despre ceea ce întâmplă în perioada post-greenbergiană, respectiv de

după manifestările tipic americane ale expresionismului abstract.

În marea ei parte, stilistica artei din România este influențată de evoluția fenomenului artistic occidental. În aceste condiții, majoritatea lucrărilor expuse în cadrul „secțiunilor de artă contemporană” ale muzeelor românești pot fi încadrate stilistic în curentele avangardei istorice (impresionism, expresionism, suprarealism, abstracționism) ori ale avangardei americane (expresionismul abstract). Foarte rar pot fi văzute lucrări din zona avangardei post-belice (conceptualiste: *body art*, *graffiti art*, *land art*), manifestate mai curând în alte spații.

În ceea ce privește singurul muzeu cu specific contemporan din țară, MNAC, acesta și-a propus ca, pe lângă înțelegerea muzeului ca *loc al retrospectivității și conservării* unor valori puse continuu în discuție, să

poată fi văzut și ca *laborator*, în care arta se manifestă ca *proces* și nu doar ca *produs al contemplației și reflecției*.

Astfel, imaginea sa devine aceea de *muzeu în progres*, care, pe lângă arhivarea și gestionarea colecțiilor, își propune să participe la o acțiune de sinteză a artelor contemporane prin activarea dialogului internațional și întrebuintarea aplicațiilor noilor medii.

Spațiul muzeal nu este, de cele mai multe ori, locul cel mai potrivit pentru expunerea lucrărilor de artă contemporană.

Muzeul poate fi însă un instrument de formare a receptării fenomenului artistic contemporan, datorită notorietății sale culturale și chiar de petrecere a timpului liber, care intră în zona practicilor sociale ale vieții de zi cu zi.

Muzeele de artă contemporană de pe scena internațională pun accent pe dinamica spațiului prin posibilitatea de a acționa asupra pereților săi mobiliși și de a construi spații specifice pentru prezentarea lucrărilor.

Arhitectura și designul spațiului devin elemente cheie ale expunerii.

Regândirea spațiului prin trecerea de la expunerea în forma „salonului”, la aceea în „cubul alb” și apoi în „cutia neagră”, pune în discuție această dinamicitate a spațiului expozițional configurată de transformările artistice contemporane.

Estetica nu mai este elementul de referință atunci când vorbim despre o expoziție de artă contemporană. În cea mai mare parte a lor, aceste expoziții pun accent pe reflecție ori chiar pe relația umană.

Problemele de estetică sunt legate, în primul rând, de impactul vizual și de experiența estetică a vizitatorului. Vocabularul esteticii este un amestec de elemente psihologice și economice, de la problema percepției, a reprezentării, a memoriei și atenției estetice la problemele de producție, distribuție și consum cultural.

Elemente adiacente ori suplimentare esteticii sunt introduse în spațiul expozițional pentru a facilita confortul și travaliul reflecției culturale.

Cafenelele, magazinele (un amestec de librării și rafturi de suveniruri), bibliotecile, camerele de relaxare, ghidajul, toate participă la crearea unei atmosfere care asigură condițiile unei cât mai eficiente receptări.

În sălile muzeului, designul funcțional, mobilierul de vizionare, joacă, la rândul său, un rol important în receptare.

Managerii muzeelor ar trebui să dispună de acel *know-how* al prezentării artei din perspectiva unui *serviciu cultural*, chiar dacă, de cele mai multe ori, în spatele acestei interfețe se află *strategiile de informare și formare*, dublate de cele mai puțin importante pentru publicul larg, *intențiile de conservare și restaurare*.

Informația documentară devine mult mai importantă decât estetica, punându-se accent pe comunicarea reacțiilor față de aspectele formale sau cele de conținut ale artei.

Majoritatea muzeelor își construiesc site-uri și editează cartoline, cataloage, casete video și DVD-uri. Pe site-uri apar, de cele mai multe ori, forumuri de discuții între cei ce vizitează expozițiile. Cataloagele devin substitute ale obiectelor de lux, aparând adesea ca accesorii intelectuale pe măsuțele din camera de zi. Cultura poate fi înțeleasă astfel și ca industrie a schimbului de argumente și a stilului de viață.

Un alt factor determinant în selectarea lucrărilor care formează colecțiile de artă contemporană este piața de artă, influențată, în cazul fluxului de opere în Occident, de finanțatorii privați, iar la noi în țară, încă de Stat.

Atunci când vorbim despre diseminarea actelor și producțiilor artistice contemporane se poate vorbi și despre o *problemă concurențială*, câtă vreme apar mereu noi instituții care suplinesc muzeul, ca spațiu privilegiat expozițional.

Astfel, în Occident, anumite instituții bancare ori de asigurări înființează propriile lor colecții și sisteme de finanțare a evenimentelor artistice.

În România funcționează, ca și în Occident, inițiativele independente, respectiv înființarea fundațiilor și galeriilor.

În pofida criticilor instituționale, muzeul poate rezista printr-un discurs orientat spre cercetare și acomodare la noile cerințe ale publicului.

